

תמצית הדף היומי

פרשת שמות

מגילה ז-יג

ענין לאסוף- זה המון, לתת לטוב- זה מרדכי ואסתר. ה. והאבדתי משם מלך ושרים, אלו ושתי והמן ובניו. ו. ויט עליו חסד, לתת לנו מחיה בימי המן. ז. באנו באש- בימי נבוכדנצר, וכמים- בימי פרעה, וינציאו לרויה- בימי המן. ט. ראו כל אפסי ארץ וישלחו אגרות לכל העולם. י. דוב הוא פרס [אוכלים כדוב וכו'] ששוקק על עם דל [ישראל הדלים מן המצות]. יא. בעצלותיכם מתורה, ימך המקרה במים עליותי. יב. בקום עליו אדם ולא מלך [זה המן]. יג. במישול רשע-המן, ויעיר שושן נבוכה. יד. כי מי גוי גדול וכו' קרובים אליו [שלא הרחקו מעליו. מהרש"א]. טז. או הנסה אלוקים וכו' גוי מקרב גוי [שנעזרו הגוים תחת ישראל. שם]. טז. ויהי, ויז על שלשתיהם והתמכרתם וכו' ואין קונה לעבדים. יז. לא מאסתים- בכמו יוונים/ ולמנותיהם כשדים [דהעמיד העצא והנהיג מישאל ושרה]. יח. לא געלתים- נבוכדנצר/ ולמנותיהם יוונים [העמיד שמעון ודניאל ושמעון איתם]. יט. להפך ברית איתם- בימי פרסיים [רבי והכני דורו]. כ. כי אני ה- בימי גוג/ לעת"ל [שאין אופה ולשון שולפת בהם]. * הטעם לשם אהשוורוש: ג. אחיו וכן גילו של ראש [דמה לנבוכדנצר שביקש להרוג ולהחריב כמותו]. ב. הושרו פניהם כשולי קדירה. ג. כל הזכור אומר אה לראשו. ד. נעשו ישראל רשין ברמיו [מפתח המיסין]. * הוא מתחילתו ועד סופו: א. רשע- האשורוש/ עשיו, דתן ואבירם, אחו. ב. צדיק- אברהם, אהרון ומושה, דוד הקטן. * ג. מלכו בכיפה [תחת כל כיפת הרקיע]. א. אהשוורוש. ב. אחאב [שלה לחפש את אליהו בכל הממלכות]. ג. נבוכדנצר [ויהיה הגוי והממלכה אשר לא יתי צוארו בעול מלך בכל]. ולא מנו את: שלמה- דמלך על העליונים [או דאלא סליק מלכותיה למ"ד דמלך הדיין הוה]. כ. סגריים- לשם כבשו את ירושלים. כוש- [דהעמיד דניאל והנהיג מישאל ושרה]. ג. חשבו המלכים והלוא במלכות פרס: א. נבוכדנצר מלך מ"ה שנה, בשנת א' כבש את ניונה, ב' יהויקים [ולאחר ג' שנים מרד בו, והסתכן לו ג' שנים והרגו והמליך את יחזקאל בנו, ולאחר שנה בעצת שריו הגלו והמליך את צדקיהו תתתיו]. ד' יהויכין [שהוא י' לכבוש ירושלים]. * * * * * ויחזקיהו [שהוא יח' לכבוש יהויקים]. ב. בל מלך מלך כ"ג שנים מגומרא. ב. בלשצר מלך ג' שנים ובשנתו השלישית עברו שבועים שנה למלכות בבל [מ"ה דנבוכדנצר, כ"ג דאדל מורדך, ותתי דיה] ועשה מושתה בכלי המקדש וכו' בליה מת, ואהשוורוש אמר דבלשצר טעני דבעי למימני לגלות בכל וחסר ומנני וחשיב במקומם א' דבלשצר, וד' דרוש ויורש, ותרתי דידיה, ואיהו נמי טעני דבעי למימני מחורבת ירושלים וחסר אחת עשרה שנים, ואף שמוךך אהשוורוש י"ד שנים, ובשנת י"ד הו"ל למימני, אלא דשנים מקוטעות היו [שנת דרוש ויורש אינם אלא ג' שנים ובלעה שנה, וכן נבלעה שנה בנבוכדנצר ואילו מורדך, ולכן שנתה הבין שנתים אחרי אהשוורוש]. ואף דינאל טעני דכתבי אני דינאל 'בינותי' בספרים. * אמרין דלמלאות בבל לקדיה בעלמא [שפגרו בשנת א' למלך כורש מלך פרס, דאמר דהי פקל לעבנות לו בית, והי קבל על כורש שאמר מי בכס מכל עמו ויעל ואל בבל בעצמון], אך הגאולה היתה למלאות החרבות ירושלים.

אסתר בקשה שיקבעה לדורות, ולא רצו הכמים לערוך קנאה בין האומות, עד ששלחה להם שכתובה בדברי הימים למלכי מדי ופרס, ונה' תנאים אי ניתנה ליכתב לדורות: א. לר' יהושע לא ניתנה ליכתב דרדשי כתב זאת' מה שכתבו כאן, זכרון' במשנה תורה, 'בספר' בשמואל. ב. לר"א המודעי ניתנה ליכתב דרדשי כתב זאת' מה שכתבו במקרא [שמות ומשנה תורה]. זכרון' בנביאים, 'בספר' במגילה. * לטמא לא הדיים: א. אסתר מוח', בלשמואל לא מטמא דס"ל כר' יהושע דלא ניתנה ליכתב [ונאמר ברה"ק לקרוא ולא לכתוב]. ותנא דברייתא מטמא. ב. בקהלת מוח', דלר"מ לא מטמא וכן ס"ל לר"ש בן מנסיא דהכמותו של שלמה הוא, אך לרבנן נאמרה ברה"ק ומטמא וראי' מדלא נכתבו שאר משלי שלמה, וכן מראסר להוסיף. ג. כשיר השירים נה' האם איכא בזה פלוגתא בין ב"ש וב"ח, או דמטמא לכו"ע. ד. רת. דמטמא. * מנין שאסתר נאמרה ברה"ק, והחיות: א. ויאמר המן בלבו, והדי דמטמא מפני שחשב שהוא הכי חשוב. ב. והתי אסתר נושאת חן, והדי דנדמתה לכל אחד כאומתו. ג. וידע הדבר למרדכי, והתי שהבין לשון חסדית שדבריו. ד. ובבזה לא שלחו את ידם, והדי ששלחו שלוחים שלא נגעו בבזה [שהי ירע למלך]. ה. קיימו מנהגה מה שקבלו למטה. ו. לא יעברו. ז. וזכרם יד יסוד מורעם. * דיני מצוות המלך: א. משלוח מנות, ב. מנות לאדם אחד, ור"י נשיאה שלח לר' אושעיא יסוד בשר ויין וקיים בו משלוח מנות ומנות לאבינוים [ורבה שלח למרי בר מו תמרים וקמח מתוק מפני לכל]. והדי לו מרי ונגיל ונפלא [דברים חריפים], ואבי צא שבע וכו' אבל ששים פלוגי, דכפין עניא ולי דיע. א"ל ורואח לבסומי שניה]. ואבי ר' יוחנן בנא אבין מולתין סעודיהו [ובכל שנה אכלו בבית אחד מהם]. ב. מנות לאבינוים, ג. מנות לב' אבינוים. ג. משה וסעודה, חייב אדם לבסומי עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי [ורבה שהטיה לר"ז החייתו, ולשנה אחת לא רצה ר"ז לסעד עמו]. ודווקא ביום שניא' ימי מושתה [שנה אחד רבא מי פתם].

ענין דף ז

אין בין: א. לעיל אמרין דאין בין אדר ראשון לשני אלא מגילה ומנות לאבינוים, ולרשב"ג אף סדר פרשיות. ב. וי"ל לשבת, אוכל נפש וכן מנשריו אוכל נפש לר' יהודה אם א"ל לעשותו מעו"ט [הלם לכל צרכים, והוא ולא מנשריו אתי להדיא דאפטר לעשותו מעו"ט]. ג. שבת ויו"ט. ד. ודונו דשבת בידי אדם ודיו"ט ככרת, ושיון דפטור ממשלוחין איתקין קולב"ם וכו' כחונניה בן קנה, ומקשינן דתנן דכל הייבי כריתות שלקו נפטרו מכרת, וא"כ אמאי איתקין קולב"ם וכו' דדונו ככרת, הא נמי בידי אדם, ודכל: אמאי אית מתני כר' יצחק דציצת כרת באחותו לדונו ככרת ולו בכלקות. א"ל א"ל כרבנן דיש מלוקת אצל כרת, מיהו עיקר דונו דיוה"כ ככרת [ואם התנו בו ולקח מפתח]. ד. מודר הנאה למודר מאכל, דריסת הרגל [אף דלא קפי. דויתור אסור במדר הנהא] וכלים שאין עושין בהן אוכל נפש [והוא במקום שאין משכיריו כו"ע]. ה. הרבם לגבות, דיו"ט אחריות [במדר אומר הרי עלי ונכנאו דטעני אכתיפה, והייב אחריות דניעה לו לקרוא כו"ע]. ו. שיוון בין תאחר. ז. וב הוואה כ' אריות או ג' איכא קרבן [דלר' סימאני משה וכתוב בו וקראו טמא ב' אריות טמא, אלא ב' לטמאה וכן לקרבן, ואין להק' דב' לקרבן ולא לטמאה וכו' אף לטמאה דהוא כתוב ומינן דמקצת וכן במיאין קרבן והיינו בן, והדרישת ממי ישר חוב מומי. א. לכשיפסק מומי. ב. מומי ולא נמנו. ג. מומי ואלו נמנו. ד. ראות טעון ספירת, וליכא למילך דממנו משכב ומשום דישמרת ויכ כנגד יום תוכיה, וע"כ דאית דלחב לפסיה ולא למעט כדלעיל גבי קרבן, דא"ל לשתוק קרא מניה]. ושיון במשכב ומשום וספירת ז' נקיים. ז. מצורע מוסגר להחלט, איכא פריעה ופרימה, ושיון בשילוח וטומאה. ח. טהור מותר להחלט, ונקלה וצפורים. ט. ס"ת לתפילין ומוזות, דתפילין באשורית וס"ת בכל לשון, ולרשב"ג דווקא יונית. י. כ"ג מושה למרובה בגדים, פר הבא על המצוות [הדלא כר"מ] הסוכר דאף מרובה מביא דהתירה מה שחיה]. ושיון בפר יו"ט וצפורית האיה. יא. אלו קיים לכהן שבער, פר יו"ט ועשירית האיה, אף משמע דממשך לעבוד ובקשרות ואתי כר"מ, דלרבנן ק"ל שבער חווי לגמרי [לכה"ג שאין ראו משום איה, ולכן הדיין טעון מורדך, ומעו"ט דרישא ר"מ וסופא רבנן, א"ל וכו' סוכה לה עובד]. * מנין לרש"י פריעה במצורע מוסגר: א. וככס בגדיו וטהר [ולא כתיב וטהר]. ב. פריעה ופרימה דמיקרא, והדי דבוב לא דרשין הכי [טהור השתא מלפניו מלי חיס בהפס א"ע' דהדי הוה]. אלא אתי שאינו מטמא את הבא עמו לבית, אע"פ שפשה הגוף. ה. הצרוע אשר בו הגנע, שצרעתו תלויה בימים ולא בפראות, והדי משילוח ארץ, דכתיב כל מי הגנע בו, שיון לשילוח, ומשני דמי לכו' לרבות שילוח. * הטעם שאין טהור מתוך הסגר טעון תגלחת וצפורים: דכתיב ונרפא' מי שצרעתו תלויה בימים ולא בפראות.

ענין דף ח

מקשינן על משנתו דספרים ודכתיב בכל לשון, ומקשינן דאין נכתבין אלא אשורית, ומשנתו דדברי אשורית קאי: א. מנפון שלחם, ודכתיב דל"ה למקרא שכתבו מקרא. ב. כרשב"ג דמתני, ודדי דמתר אף יונית. ג. תפילין ומוזות דכתיב בהו והיו, והדי ולא שייך בהם תרגום. ד. מגילה דכתיב ככתבם וכלשונם [ואיכא תרגום: ונשמע 'פתגם המלך, וכן הנשים יתנו יקר']. ה. לר' אשי בנביאים ומתוכים בני אשורית, ואיתר כי יהודה דאף רשב"ג לא התיר יונית אלא כס"ת בלבד משום מעשה דתלמי. * השנינים עששו ע"כ וקיים להחליט בעת שכתבו: א. כתיב כדשי שיכתבו לו את התורה: א. אלוקים ברא בראשית. ב. אעשה אדם בצלם אלקים, ויכל ביום הששי וישבות ביום השביעי. ד. זכר ונקבה בראו. ה. הבה ארדה ואכלה. ו. ותצבץ שרה בקרובה. ז. באפם הנהו שור וברצונם עקרו אבוס. ח. משה הרכיב על נושא בני"א. ט. ותשבץ בני"א במצרים ובשאר ארצות ארבע מאות שנה [משוללו יצחק, דהיה אברהם גו אחיז לפתחים]. י. וישלח את אמוטמי בני"א [לשון שיהיה]. יא. ואל אמוטמי בני"א [כמה בן יצחק רישא]. יב. באין אחד מהם שנאתי. יג. אשר חלק להאיר. יד. אשר לא צוית לעובדם. טו. צערת הגרלים במקום ארבת. * הלכה כרשב"ג דלא שרי אלא יונית דפיתות של יפת יהא באהלי שם.

ענין דף ט

השמועות אי ירושלים נתקדשה לע"ל: א. ר' יצחק אמר שימעה שמקריבין בבית חנוני [בנו של שמעון הצדיק] כנה כנה במצרים לשם שמים ולא לע"ל [בזמן הזה, דקסבר דלא נתקדשה ירושלים לעתיד ומשחרבה הותרו הבמות, והיו בו מדמותיב ר' מרי ממשנתו דקדושת ירושלים אין אחריה היתר, וכן מדתנן דמשבאו לירושלים נאסרו הבמות ולא היה עוד היתר. ב. הנני היא דלר"א עשו לקעים להיכל [בזמן מחזון] ולעזרה [בזמן ציפיים]. ולר' יהושע שמקריבין אף שאין בית ואוכלין ק"ק בלא לקעים, דלר"ע קדשה לע"ל, ולכל אחד אומר על שבעה שמעו, וקלעים לר"ע עבוד לצניעותא בעלמא. ג. הני דתני דל"ה ישמעאל בר"ל כשבאו לא"י קדשו את הערים והראשונות כטלו, ותני אידך דמנאום ולא הוצרכו לקדש, ואמרין דתרי תנאי אילבא דר"ש בר"י, א"ל דסיפא כר"א בר"י דרדשי אשר לוא חומה אע"פ שאין לו עכשיו. * רבא י"ל מסורת בדינו: א. יהיה לשון צער, ומיית: א. והיה בימי אהשוורוש- המן. ב. שפוט השופטים- ערב. ג. הלא האדם לרוב- רודע דתורה דאדם. ד. בנעטע מקדם- הנה נבנו לנו עיר. ה. בימי אמרפל- מלחמה. ו. בהיות יהושע ביריחו- חרבו שלופה. ז. איש מן הרמתיים- סגן את רחמה. ח. כי וכן שמואל- לא הלכו בניו בדרכיו. ט. ויהי דודי משכיל- שאול עוין את דוד. י. כי ישב המלך בביתו- דהי אהה אל תבנה בית, ומקשינן דמצינו ישהי שהוא לשון שמחה: א. ביום השמיני דהחכות המושכן, והדי דמתו נדב אבירואו. ב. והיה בשמונת יוהי וארבע מאות שנה דבני שלמה. ג. והיה כאשר אהה יעקב את רחל. ד. והיה ערב והיה בוקר דימי בראשית, ומסיק ויהי בימי לשון צער ואיכא ה: אהשוורוש, שפוט השופטים, אמרפל, אחו, יהויקים. ג. מקום איון איון מן המדה, דקודש הקודשים ארוכו כ' אמה, ובכ"ז היה רווח של א' אמות לכל רוח מהארון. ג. אמוץ אמציה אולם הוה, דכל כלה שהיא צנועה בבית מבין [כמנר שלא יכירה רעה]. וצאי"ם מונגה מלכים [רודע דתורה דאדם]. ונביאים [היון עשירי בן אמיאל].

ענין דף י